

COMUNICACIÓ

Àngel Zaragoza i Tafalla (Universitat de Barcelona)

La gran muralla. Tesis sobre el capitalisme globalitzat a la Xina

«La veritat és revolucionària.»

Antonio Gramsci (Ales, Sardenya. 1891 – Roma, 1937)

Introducció

L'empresa Braun, propietat de l'americana Procter and Gamble, tanca les portes a Catalunya i acomiada 690 treballadors –sobretot dones– per instal·lar-se a la Xina. L'any 2004, Braun va fabricar 9 milions de petits electrodomèstics, va facturar 154 milions d'euros i va generar aproximadament 6 milions d'euros de beneficis. Dels 690 acomiadats, 80 són empleats eventuais i 40 treballen al Centre d'Investigació i Desenvolupament, de manera que, quan tanqui l'empresa a finals de l'any 2008, tenen la possibilitat de treballar a Kronberg (Alemanya). El tancament perjudicarà també els 1.500 treballadors indirectes que generava l'activitat de Braun al Baix Llobregat.

La multinacional americana justifica el tancament de Braun amb la necessitat d'estalviar costos fabricant a la Xina, és a dir, deslocalitzant. Una vegada anunciada la mesura i les indemnitzacions relacionades, els treballadors de l'empresa es van organitzar per defensar els seus drets econòmics. Un cop més, la doble resposta sindical i laboral és exclusivament econòmica. Els treballadors menors de 45 anys cobraran 50 dies en lloc de 45 dies per any treballat, un complement de 4.000 euros i un altre de 900 euros per cada any passat a l'empresa. Els empleats que tenen entre 45 i 47 anys cobraran 1.000 euros al mes fins que es jubilin. L'any 2008, l'activitat fabril cessarà completament (*El País*, 7-9-2006).

La doble pregunta que cal formular-se immediatament és per què una empresa que té beneficis deslocalitza a la Xina i per què els sindicats o les treballadores, en lloc d'agafar simplement la indemnització, no s'han plantejat seriosament constituir una cooperativa, o una societat anònima laboral, i continuar l'activitat de l'empresa sota paràmetres diferents. D'alguna forma, es tractaria

de seguir el model Land Rover Santana a Linares (Jaén, Andalusia) o el model, salvant les distàncies, de cooperativa industrial tipus Mondragon. Les també tancades Panasonic, Lear, Valeo, Samsung, potser també haurien pogut seguir aquest model de futur i de solució col·lectiva i no el model individualista de la indemnització.

Fa uns quants anys, i amb motiu d'una profunda crisi acadèmico-personal, vaig estar a punt d'entrar a treballar al Departament de Personal de Braun. Encara recordo perfectament el dinar a l'Hotel Ritz de la Gran Via amb el directiu de Braun i amb el representant de l'empresa de selecció de personal, Stuart Spencer. Avui, si s'hagués produït aquest esdeveniment, el meu futur seria l'atur i no l'estabilitat que ofereix la funció pública docent.

Un altre motiu pel qual m'interessa molt aquest cas és per la tòpica referència xinesa. En el meu currículum acadèmic no faig constar que el primer tema sobre el qual vaig llegir i reflexionar substantivament quan era estudiant de dret i administració d'empreses va ser la transformació de la Xina d'imperi a república, l'etapa republicana nacionalista de Xiang Kai Xec, la guerra civil, la invasió japonesa i el triomf final de la revolució comunista dirigida per Mao Tse Tung l'any 1948. La Xina, sosté el tòpic, «és la fàbrica del món». Però, per què? Per raons exclusivament de costos salarials, o per altres motius? És monocausal o hi ha moltes més raons? Si hi ha més causes, quines són? El meu objectiu en aquest text consisteix a esbrinar els trets bàsics de l'economia i la societat xineses, i formular algunes tesis que crec fonamentals per a entendre el fenomen de la deslocalització massiva cap a la Xina i els seus efectes.

Economia

Pel que fa a l'economia xinesa globalment considerada, el primer que cal subratllar i que, a més, sobta és el fet que a partir de 1979 el percentatge mitjà de creixement anual ha estat del 9,6 per cent. L'any 2005 va augmentar un 9,9 per cent, sobretot com a conseqüència de les exportacions i de les inversions productives. Per països, l'any 2004 Alemanya va ser el primer país exportador, amb 912.000 milions de dòlars. Els EUA van exportar per import de 818.000 milions i la Xina per 593.000 milions (*El País*, 12-1-2006).

Entre els deu països més exportadors, n'hi ha sis de la Unió Europea (UE): LaRFA, França, Països Baixos, Itàlia, Gran Bretanya i Bèlgica. Per tant, si els economistes i els mitjans de comunicació agafessin com a unitat d'anàlisi la zona euro i no les economies nacionals europees, el volum d'exportacions l'any 2004 només d'aquests sis països de la unió monetària hauria assolit 2 bilions 719.000 milions de dòlars, és a dir, sis vegades i mitja més que la societat xinesa. El fet que França, Itàlia i Gran Bretanya siguin països exportadors menys importants que la Xina és utilitzat per alguns analistes com una manifestació de la crisi europea. Un servidor considera que és una manera poc seriosa i acadèmica d'argumentar, ja que a principis del segle XXI, i pel que fa a Europa, cal considerar com a unitat d'anàlisi –*primera tesi*– o bé la zona euro i les altres economies nacionals considerades individualment o bé la UE dels 25.

El producte interior brut (PIB) xinès va ser valorat a finals de l'any 2005 en 1,84 bilions d'euros. Les exportacions massives de mercaderies van generar a la Xina en el 2005 un superàvit comercial de 83.000 milions d'euros i unes reserves en divises –segons el Banc Central europeu– de 769.000 milions de dòlars (*El País*, 27-3-2006). Aquestes reserves, el Banc Central xinès les inverteix sobretot a comprar bons del tresor nord-americà i, per tant, a finançar el dèficit per compte corrent dels Estats Units (aproximadament un 6,5 % del PIB segons les fonts citades). Avui per avui, només el Japó és titular d'unes reserves en divises més importants que les de la Xina (823.000 milions de dòlars americans). D'aquesta manera, primer el Japó i després la Xina es constitueixen *a)* en els més grans compradors i posseïdors de deute públic americà i *b)* en la gran muralla defensiva de la cotització internacional del dòlar.

Segons *Le Monde Economie* de gener del 2005, en el període 1980-2004 les inversions estrangeres a la Xina van totalitzar 550.000 milions de dòlars, si bé van produir pocs beneficis (*Le Monde Economie*, 4-1-2005). Per contribuir un 5 per cent al PIB mundial de l'any 2004, la Xina va consumir un 30% del carbó, un 13% de l'electricitat i un 25% de l'acer. D'acord amb la mateixa font, les societats públiques representaven un 17 % del PIB, un 57 % dels actius industrials i ocupaven el 50% dels 750 milions de treballadors xinesos. Les exportacions –un 35% del PIB– es veuen notablement

facilitades per la infravaloració del iuan en relació amb el dòlar i l'euro, per l'associació de la Xina amb l'Organització Mundial del Comerç (OMC), pels baixos preus dels productes fabricats i per les inversions massives de capital per part de les empreses multinacionals estrangeres.

Per al diari *Le Monde*, l'economia xinesa està exposada a una crisi com la del Japó en els anys vuitanta o com la de Corea l'any 1997. El sistema xinès, igual que el japonès del moment de la crisi, és un sistema sobreprotegit i molt dependent del sector exterior. Altres problemes d'aquesta economia serien la fragilitat del seu sector financer, la diferència entre quantitat i qualitat dels préstecs –molts crèdits dubtosos–, la diferència entre les províncies que volen enriquir-se i el govern central que vol frenar el creixement econòmic, la corrupció administrativa, les tensions entre una economia oberta i una moneda semitancada (a l'agost del 2006, el iuan pot variar cada dia en relació amb el dòlar un 0,3 % amunt o avall), els problemes de contaminació ambiental –la pluja àcida– i el conflicte entre la visió a llarg termini dels inversors estrangers i a curt termini dels xinesos. Per als economistes francesos, hi ha clarament una Xina costanera que s'enriqueix i una altra d'interior que s'enfonsa en el Tercer Món.

De mitjana, un 50 per cent de l'exportació xinesa és feta per empreses participades per capital estranger (*El País*, 21-4-2005). El 66 per cent de les grans empreses xineses tenen participació estrangera. En el sector electrònic i en el de la indústria de precisió, el percentatge d'empreses amb capital estranger se situa respectivament en un 82 i un 72 per cent. Les exportacions van generar l'any 2005 un superàvit comercial de 83.000 milions d'euros. Aquest superàvit el generen sobretot les exportacions dels sectors electrònic –un 56% del total– i tèxtil (el qual presenta molt sovint problemes de qualitat; segons l'Agència Catalana del Consum –*El País*, 14-2-2006–, un 63 % de les peces infantils importades a Catalunya presenten alguna irregularitat).

Pel que fa a les importacions, la Xina compra sobretot a l'estranger primeres matèries i energia. L'any 2005 l'economia xinesa va ser el primer consumidor mundial de carbó, acer, coure i zinc, i el segon de petroli i electricitat (*Le Monde*, 20-12-2005). L'explosió dels serveis i de les inversions empresarials privades va suposar un increment important del PIB fins a assolir 65 bilions d'euros. El

sector públic de l'economia suposava encara un 40% de l'activitat econòmica a finals del 2005 –a la Confederació Helvètica era en el mateix moment d'un 55%–.

La renda per càpita (RPC) xinesa era de 1.700 dòlars per habitant l'any 2005, si bé hi ha desigualtats que algú ha qualificat d'espectaculars entre les diferents regions i ciutadans xinesos. L'any 2005 la Xina ocupava el lloc 107 en la llista de països segons la seva RPC. Dels 1.300 milions de persones que constitueixen la població de la Xina, 800 milions –dos de cada tres– viuen al camp. La societat xinesa és una societat molt estalviadora i poc consumidora, entre altres raons perquè hi ha poca oferta de productes per consumir, a excepció de l'habitatge particular. Dues fonts importants de despesa per a les famílies xineses són el sistema educatiu i el sanitari, ja que aquestes necessitats bàsiques no són cobertes per l'Estat comunista. Paradoxalment, la dictadura del proletariat xinesa no satisfà les necessitats que qualsevol societat capitalista i democràtica europea garanteix universalment a tots els seus nacionals i residents.

Treball

«Les empreses privades xineses no respecten els drets del seus assalariats. Inexistència de contractes laborals i de cobertura social, salaris impagats» (*Le Monde*, 4-6-2006). D'acord amb un informe de la poc sospitosa i estatal Assemblea Nacional Popular (ANP), un 80 per cent dels dos milions d'empreses xineses del sector privat no respecten els drets més elementals del seus empleats i violen les lleis del treball. L'any 2004 el total de salaris no pagats als immigrants originaris de les províncies pujava a 12.000 milions d'euros.

La violació de les lleis laborals pren moltes formes. Moltes vegades, les «empreses no signen el contracte de treball amb els seus empleats i no els permeten de cobrar les indemnitzacions en cas d'acomiadament. Els empresaris tampoc no accepten que en cas d'accident els treballadors rebin assistència sanitària o que cotitzin a les caixes de pensions. Alguns dels contractes signats alliberen els ocupadors de tota responsabilitat en cas de malaltia o de ferides sobrevingudes al lloc de treball [...]. En molts casos, els salaris pagats estan per sota del mínim legal [...]. L'impagament de

salaris afecta sobretot els 150 milions de treballadors immigrants expulsats del camp per la misèria i disposats a acceptar qualsevol condició de treball per sobreviure» (*Le Monde*, 4-6-2006).

El professor de dret Chen Zhonglin, citat a *Le Monde*, manifesta que «la pressió és avui molt forta, ja que més de 40 milions de treballadors de les empreses del sector públic han perdut el seu lloc de treball en els darrers vint anys». El mateix professor afegeix que abans que la Xina esdevingui un Estat de dret en matèria de reglamentació laboral «hi ha encara un llarg camí per fer». En teoria, el govern central s'esforça per prendre mesures legislatives que portin a fer respectar les legislacions i sancionar els infractors.

«Jornades de quinze hores, setmanes de set dies de treball, obligació de fer hores extres, baixos salaris, sous no pagats, condicions insalubres, prohibició de parlar, vigilància amb càmeres, allotjament en dormitoris atapeïts, retenció de documents, limitació del nombre de vegades que es pot anar al servei» són mesures que s'apliquen habitualment a la Xina a la població immigrant citada abans (*El País*, 19-11-2005). Robert J. Rosoff, director del nord-americà China Working Group, sosté a EP que «la Xina té una bona llei laboral, però no s'aplica. Si milloressin les condicions i els treballadors tinguessin tots els drets que estipula la llei, els costos creixerien i empreses que ara fabriquen a la Xina potser marxarien a altres països com el Vietnam o Bangladesh, la qual cosa disminuiria el creixement de l'economia».

Segons José Reinoso a *El País Semanal*, el sou d'un treballador en una fàbrica de sabates és de 60/75 euros al mes amb jornades llarguíssimes de més de deu hores. El cuiner d'un restaurant rep, treballant set dies a la setmana, 125 euros mensuals. El fabricant de lectors de DVD Gaoya allotja els seus empleats en dormitoris comunitaris de vuit persones i els seus directius en un edifici separat en habitacions dobles. Als treballadors els apaguen el llum a dos quarts de dotze de la nit. Les dones són pitjor retribuïdes que els homes. Al camp, un jornalier cobra uns 10 euros al mes. Es considera que a la Xina, de l'any 1985 al 2005, 250 milions de persones han sortit de la pobresa i que la renda per càpita urbana és d'uns 1.000 dòlars l'any.

Li Qiang, director del també americà China Labour Watch, afirma que Pequín vol «una política de creixement econòmic independentment del cost humà. Té una oferta abundant de

treballadors, amb salaris baixos mantinguts artificialment mitjançant polítiques repressives» (*El País*, 19-11-2005). Treballadors terriblement mal retribuïts, sense sindicats, sense cap tipus de dret laboral, sense que importi el nombre d'accidents laborals, sense drets polítics... són el paradís econòmic i social comunista construït pels hereus de Marx, Lenin, Stalin, Mao, Deng Xiaoping i Jiang Zemin –el darrer fou la màxima autoritat estatal i del partit de l'any 1989 al 2004, promotor de l'ingrés dels empresaris en el partit comunista, responsable de la repressió de la revolta de Tiannamen (Pequín) l'any 1990 i impulsor de la inversió estrangera privada a la Xina–. Les multinacionals europees, americanes i japoneses no van a la Xina solament pels costos laborals baixos –podrien anar al Vietnam, Angola, Brasil–; hi van perquè la dictadura comunista –segona tesi– els garanteix una mà d'obra sotmesa, barata, explotada de forma intensiva com en els primers temps del capitalisme salvatge en l'Anglaterra de finals del segle XVIII i tot el segle XIX.

El que passa a la Xina em recorda també l'explotació forçada de treballadors a les finques cauderes de l'Amazònia brasilera de finals del segle XIX i principis del XX. Que els dirigents comunistes xinesos hagin arribat a un model de capitalisme d'Estat compartit amb el capitalisme multinacional, no solament és incoherent amb la seva ideologia originàriament alliberadora, sinó que també és incoherent amb la preocupació que el moviment sindical occidental i els governs socialdemòcrates occidentals haurien de manifestar per la barbàrie laboral xinesa. I, incomprendiblement, a Europa, el dúmping social xinès, l'explotació brutal de desenes de milions de persones, no sembla tenir la més petita importància humana. Potser algun dia, sindicats i partits polítics progressistes europeus hauran de demanar perdó a la classe obrera xinesa per haver callat, per no haver denunciat l'explotació durant tant temps.

Societat

La població actual de la Xina és de 1.300 milions de persones. Aproximadament 800 milions viuen al camp i, de l'any 1980 al 2000, 200 milions de camperols han emigrat cap a la ciutat. Segons el Ministeri de Treball xinès, en el món rural encara hi ha un excedent

de 160 milions de persones. D'acord amb la prognosi de l'Acadèmia de Ciències Xinesa, l'any 2050 el 80 per cent de la població viurà en medi urbà (*El País*, 6-3-2006).

D'acord amb la normativa governamental xinesa, molts immigrants no tenen permís urbà de residència i, per tant, no poden escolaritzar els seus fills. Les ciutats de Pequín, Shanghai i Guangzhou tenen previst de construir ciutats satèl·lit de 500.000 persones cadascuna (*El País*, 6-3-2006). Si Karl Marx ressuscités avui a Londres, probablement escriuria el primer volum del *Capital* a partir de l'explotació intensiva de la classe treballadora xinesa i no a partir de l'explotació de l'actual classe obrera anglesa.

Una altra qüestió que sobta des d'un punt de vista intel·lectual i polític és el silenci sistemàtic dels partits socialistes i comunistes europeus i de molts intel·lectuals d'esquerra –el silenci sindical ja l'he criticat abans– envers la situació extrema que pateix el camperolat i la classe treballadora xinesa. Tal vegada la societat xinesa necessitaria un polític i intel·lectual dissident del nivell de M. Diàc i la seva «nova classe dirigent», el qual va analitzar críticament la formació d'una societat classista i burocratitzada en l'àmbit de la Iugoslàvia i el bloc soviètic de finals dels anys quaranta i principis dels cinquanta del segle passat.

Les diferències múltiples entre camp i ciutat són en teoria motiu de preocupació per al govern central xinès. El Pla Quinquennal 2006-2010 («Un nou camp socialista») es planteja millorar el nivell de vida al camp (l'any 2005, 337 euros de RPC al camp *versus* 1.087 euros de RPC a les ciutats), les infraestructures, introduir la gratuïtat de l'ensenyament obligatori fins als nou anys i fer accessible el sistema sanitari públic als ciutadans. Seran objectius del Pla, a més de la modernització de l'agricultura, subsidiar la producció de cereals per incrementar les rendes camperoles, reduir la pèrdua de sòl conreable, eliminar els impostos agraris existents des de fa 2.000 anys, augmentar el consum intern afavoridor del desenvolupament econòmic i disminuir la dependència envers les exportacions i el comerç exterior (*El País*, 6-3-2006). Sorpren l'analista que, seixanta anys després de la revolució comunista triomfant, els pagesos que la van protagonitzar no tinguin encara l'any 2006 ni educació ni sanitat pública gratuïtes.

Medi ambient

Set de les ciutats més contaminades del món són xineses. El 70 per cent dels rius està contaminat. 300 milions de persones no disposen d'aigua segura. Un terç dels 9.500.000 quilòmetres quadrats que constitueixen la superfície de la Xina està afectat per pluja àcida. La contaminació aèria produeix 400.000 morts l'any (*El País*, 5-6-2006). El Banc Mundial afirma que l'impacte sobre el PIB xinès de la contaminació assoleix del 8 al 12% del PIB i que el 60% de les aigües residuals urbanes no són tractades en plantes potabilitzadores.

El govern central –sempre segons la mateixa font citada– considerarà prioritària la protecció del medi ambient a partir de l'Onzè Pla Quinquennal i procurarà que l'any 2020 tota la població xinesa tingui accés a aigua potable. Segons *The New York Times / Le Monde* (17-6-2006), el carbó és la principal font energètica xinesa i el principal problema mediambiental (els programadors xinesos haurien de saber que la multinacional francesa ALSTOM disposa d'una tecnologia en matèria de centrals de carbó que elimina el 98% del sofre que conté i que, per tant, transforma la producció d'energia a partir del carbó en quelcom molt menys agressiu per al medi ambient (*Le Monde*, 24-8-2006). El diòxid de carboni llançat a l'atmosfera per milers de fàbriques genera una pluja àcida que afecta rius, aigües subterrànies, llacs, boscos i collites. Malgrat tot, cal diren favor del model energètic xinès continental que allibera deu vegades menys de diòxid de carboni per habitant que el model nord-americà. El moviment ecologista internacional considera que la situació ambiental xinesa actual és catastròfica.

Politeia

La República Popular de la Xina és un sistema polític caracteritzat per l'existència d'un únic partit comunista que monopolitza el poder, per la manca de llibertat d'associació política, sindical, cultural o religiosa, per la manca de llibertat de paraula, per la repressió policíaco-penal sistemàtica dels opositors i dissidents, per la inexistència d'eleccions periòdiques plurals i per l'existència d'un capitalisme d'Estat unit a un capitalisme privat mixt (xinès i estranger). Els dirigents màxims d'àmbit estatal, regional o local són els jerarques del Partit Comunista; per tant, es produeix una

superposició entre estat i partit. Un indicador del parasitisme del Partit Comunista envers la societat xinesa és el fet que «les autoritats comunistes posseeixen 220 de les primeres 500 societats industrials dels país. La resta són empreses privades o empreses públiques sota control governamental» (*Le Monde*, 22-8-2006). Els dirigents comunistes xinesos han estat sempre molt nacionalistes (la lluita contra els japonesos en els anys trenta, la defensa de la unitat entre la Xina continental i l'illa de Taiwan), pragmàtics i, darrerament, alguns un xic corruptes. No fa gaire, l'almirall Wang Shouye, adjunt a la direcció de l'Estat Major de la Marina, va ser cessat per haver-se apropiat de 15 milions d'euros que amagava en una nevera i al microones de casa seva (*Le Monde*, 4-7-2006). Una institució tan poc sospitosa d'anticomunisme com el Tribunal Xinès de Comptes ha subratllat que en el període de gener a novembre del 2005, 30.000 milions d'euros havien estat desviats a l'Administració i empreses públiques (*El País*, 28-6-2005). EL CIDE considera que el total de la corrupció oscil·la entre 42.000 i 70.000 milions d'euros.

Hu Jintao, president de la República Popular de la Xina i secretari del Partit Comunista al Tibet de 1988 a 1992, amb motiu de la commemoració del 85è aniversari de la creació del PCX i de la inauguració de la línia ferroviària entre Qinhaī (Xina) i Lassa (Tibet) (1.142 quilòmetres de nova línia), va iniciar una campanya a favor dels mèrits del socialisme i contra la corrupció. «La corrupció encara està molt estesa en alguns sectors [...]. Resistiu la corrosió de les idees podrides i negatives com l'adoració del diner, l'hedonisme i l'individualisme extrem» (*Le Monde*, 4-7-2006). D'alguna manera, semblaria com si la jerarquia política anés per un costat –l'honestat– i la societat xinesa caminés per un altre –la corrupció–. Tot plegat, massa simple per a ser exacte.

Cal recordar que l'exèrcit revolucionari l'any 1950 va envair i ocupar el Tibet poc després d'acabada la guerra civil xinesa entre comunistes i nacionalistes. D'ençà de l'ocupació, la Xina va perseguir el budisme tibetà mitjançant l'assassinat de molts monjos, tancant monestirs i exiliant els dissidents. La Xina s'ha apropiat, i ha incorporat al seu territori, entre un milió i un milió i mig de quilòmetres quadrats tibetans. A més, ha considerat el Tibet una província xinesa i hi ha promogut la instal·lació de xinesos de l'ètnia majoritària *han* (*Le Monde*, 2/3-7-2006). Si bé la colonització del

Tibet per part de la Xina no és un tema prioritari en l'agenda internacional, no deixa de ser una ocupació il·legal, la repressió d'una nacionalitat, religió i cultura a la qual caldria algun dia posar fi.

He esmentat abans la manca de llibertat d'expressió existent a la Xina. Una manifestació d'aquesta mancança és la censura temàtica exigida pel govern a les empreses nord-americanes Yahoo, Microsoft i Google en relació amb determinades qüestions prioritàries. Pel que fa a veus com Tibet, Tiananmen, Falung Gong, Taiwan, Drets Humans, etcètera, el poder no vol pluralisme informatiu ni versions diferents de les oficials. La manifestació d'opinions crítiques envers el govern i les seves polítiques es considera un delictes i se sanciona amb l'empresonament. Un aspecte molt interessant a subratllar és el fet que ni les empreses americanes ni el seu sempre democràtic govern hagin protestat públicament per la restricció imposada pel xinesos per a tenir accés al seu policat mercat informàtic (*El País*, 27-1-2006).

L'imperi del mig i la resta del món

La relació entre la societat xinesa i la resta del món és una relació complexa i tremendament globalitzada. El creixement econòmic dels darrers vint anys a la Xina no s'explica sense el protagonisme importantíssim del sector exterior. L'any 2005 l'economia xinesa va exportar per valor de 572.000 milions de dòlars i va importar un total de 532.000 milions (*El País Domingo*, 23-4-2006).

En relació amb l'argument dels costos laborals com a principal motiu per a invertir a la Xina, l'OCDE va publicar el juny del 2006 el seu informe anual sobre les IED al món. L'any 2005 aquestes inversions van arribar a 622.000 milions de dòlars, i paradoxalment el primer país receptor és la Gran Bretanya, amb un total de 165.000 milions de dòlars americans. Els Estats Units, amb 110.000 milions van ser el segon país receptor, i França el tercer, amb 63.000 milions rebuts (*Le Monde*, 30-6-2006). Aquestes inversions s'originen majoritàriament en països de l'Organització per a la Cooperació i Desenvolupament Econòmic.

Entre els països que no integren l'OCDE, la Xina va ser el país preferit dels inversors estrangers i va rebre 72.000 milions de dòlars de capital. La resta del món va rebre uns 7.000 milions de dòlars.

Les xifres presentades per l'OCDE, i recollides aquí per l'autor, són fonamentals, ja que palesen que els països receptors de més IED no són els països amb costos laborals inferiors, sinó que ho són les economies amb salaris més elevats. És obvi que la decisió d'invertir depèn de molts factors i un d'ells, insisteixo, un d'ells és el cost laboral. En el cas de la Gran Bretanya, els economistes consideren que la llibertat que aquest país atorga al capital estranger és un element determinant.

Una segona conclusió a la qual es pot arribar és la relativa a l'exclusió que el camp de treballs forçats i la dictadura política xineses impliquen per a la resta de les societats no desenvolupades. Avui per avui, i aquesta és la meua *tercera tesi*, la prosperitat relativa d'una minoria de xinesos –nomenclatura i classe mitjana– i l'explotació intensiva de la majoria, constitueix –juntament amb la prosperitat de les poblacions dels països rics: un 20% de la població mundial– la pobresa del Tercer Món, la impossibilitat del seu desenvolupament industrial per manca de capitals i tal vegada de determinades tecnologies forànies simultanejades amb les locals.

Per a la societat xinesa, la relació més important és la que manté amb els Estats Units d'Amèrica del Nord. La Xina va vendre l'any 2005 als EUA, segons les xifres de les duanes xineses, 163.000 milions de dòlars de productes de tota mena. Les exportacions americanes cap a la Xina només van suposar, el mateix any, un total de 48.700 milions de dòlars. La Xina, després del Canadà, és el segon soci comercial més important dels EUA, fins i tot per davant de Mèxic. Les exportacions cap als EUA són el 20% de les exportacions totals del país i un 60% d'aquestes són produïdes per empreses locals amb capital estranger a partir de la importació de peces fabricades a l'estranger.

Un indicador de la dependència recíproca de les dues megaeconomies és el fet que el Banc Central xinès és titular de 320.000 milions de dòlars en bons del tresor americà. Les reserves en divises xineses a finals de l'any 2005 pujaven a 900.000 milions de dòlars (*Le Monde*, 16-6-2006). A l'analista li sembla obvi –seguint *Le Monde*– que una venda massiva de dòlars per part del Banc Central Xinès, o el fet que la Xina i el Japó deixessin de comprar-ne massivament, suposaria una devaluació espectacular de la moneda americana, un augment del tipus d'interès i de la inflació i, probablement, una crisi mundial. En la mesura en què la

doble venda perjudicaria el valor de les reserves i carteres dels dos països, la hipòtesi és poc probable però és plausible.

La relació Xina-EUA no s'entén sense tenir en compte l'interès que tots dos països tenen pels mercats respectius (1.300 milions de persones *versus* 296 milions l'any 2005 amb molt poder de compra) i el fet que tots dos són potències nuclears. Per a resoldre el seu problema energètic, la Xina vol bastir 27 centrals nuclears fins a l'any 2020 –un bon mercat per a la tecnologia nuclear occidental– i construir un oleoducte de Rússia a la Xina amb una capacitat de 600.000 barrils al dia (*El País*, 22-3-2006). Cal recordar que, avui per avui, i segons el número de *Le Monde* citat, el 40% del petroli que consumeix la Xina és importat; que, segons l'Agència Internacional de l'Energia (AEI), l'any 2030 l'economia xinesa importarà el 80% del petroli que necessita; i que avui el 66% del petroli importat és comprat a l'Orient Mitjà i ha de fer un llarg viatge de 12.000 quilòmetres per un Ocea Índic controlat per la marina de guerra americana. La Xina vol el petroli siberià i el petroli iranià per oleoducte i no per tren (Rússia) o mar (Iran), com li arriba ara.

T. Clissold, consultor empresarial anglès a la Xina durant alguns anys i autor del llibre *Monsieur China* (Ed. Saint Simon, p. 222), que ha rebut el premi The Economist a Llibre de l'Any, considera que a la Xina de normes n'hi ha, però que no s'apliquen, que les aparences compten més que la realitat, que no és fàcil guanyar diners, que els xinesos han millorat molt les seves infraestructures i les telecomunicacions, que han de millorar el sistema educatiu, que els homes de negocis locals tenen poca confiança en si mateixos (*Le Monde*, 20-6-2006) i que simulen molt, que hi ha molt desordre ministerial i que el sistema salarial de millora de les retribucions de vegades no funciona com a estímul per als empleats.

El que òbviament no diu Clissold en el seu llibre –continua assessorant potencials inversors a la Xina– és que hi ha corrupció, que és una dictadura del Partit Comunista, que no hi ha llibertat política ni sindical de cap mena, que els sous són baixíssims, que hi ha un superàvit de capacitat productiva i que són reis en matèria de contaminació ambiental. Perquè el lector es faci una idea del que és veritablement el model xinès, Clissold afirma que als inversors americans a qui assessorava els va fer perdre 450 milions de dòlars, i que l'any 1993 un empresari local de cotxes que necessitava 8 milions de dòlars per a invertir va entrar a la borsa i

va aconseguir 4.000 milions que van donar lloc a curt termini a la creació de vint empreses i a la generació de 25.000 llocs de treball. No serà que la Xina és un altre miracle econòmic com el brasiler dels anys vuitanta, l'argentin dels quaranta amb Perón o l'holandès del gas?

P. Artus i M.P. Virard, en un llibre titulat *Comment nous avons ruiné nos enfants* (La Découverte, 2006), analitzen el xoc que la realitat xinesa suposa per a les societats desenvolupades occidentals. L'agressivitat exportadora oriental i l'esforç de recerca i desenvolupament que porten a terme els xinesos implica, segons ells, un perill per a la prosperitat i l'hegemonia occidental. La solució al desafiament xinès –aquest desafiament en recorda un altre desafiament americà que fa trenta anys també havia de posar fi a Europa: J.J. Servant-Schreiber– no passa pel proteccionisme, segons Artus i Virard, sinó que exigeix reestructuracions industrials, diversificació, deslocalitzacions, obertura dels mercats nacionals i sobretot una política d'oferta i no una de demanda, ja que la darrera afavoreix sobretot les importacions (*Le Monde*, 18-8-2006). En síntesi, més solucions neoliberals.

El que aquest analista no veu gens clar és que el govern xinès aconsegueixi en els pròxims vint anys situar els 1.300 milions de xinesos al nivell de renda dels països més desenvolupats. El model de consum vigent en els països de l'OCDE no solament no em sembla sostenible, sinó que, a més, és molt agressiu envers la naturalesa i les societats: el problema del canvi climàtic; l'esgotament probable del petroli i, a curt termini, el seu eventual increment de preu; l'escassetat d'aigua dolça; la desigualtat en la distribució de la riquesa entre el Nord i el Sud, i l'impacte migratori que això suposa; l'enfrontament actual entre l'Orient islàmic i Occident: Palestina, Líban, Iraq, Iran, Afganistan; la possibilitat d'una crisi monetària global o d'un conflicte regional nuclear, etcètera.

La situació xinesa contemporània és molt rígida: monopoli polític del partit únic; molt vulnerable a esdeveniments externs: crisi del petroli, conflicte Iran-EUA, crisi econòmica americana i, per tant, potencialment inestable. La prosperitat xinesa té un origen sobretot exogen (exportacions, inversions i tecnologia estrangeres) i no endogen (exèrcit industrial de reserva). Per tant, el futur del model xinès depèn del recorregut que faci el model occidental. La crisi del

segon portarà probablement a la crisi econòmica i polític-social del primer. El que no és probable és que, sense una crisi exògena amb fort impacte intern, la societat xinesa continental contemporània superi la fase històrica actual de dictadura política comunista i d'economia mixta sota control estatal. I, mentre això no succeeixi, les grans empreses occidentals i japoneses –més que els consumidors– continuaran aprofitant, com també ho vol aprofitar l'empresa Braun citada al principi, el camp de treball barat i forçat que és l'actual República Popular de la Xina.